

17/8

AMERIKANSK DIKTATOR

Herbert Tingsten skriver i denna och en följande artikel om Louisianaguvernören Huey Long, som under några år i början av 30-talet gjorde sig till sin stats diktator. Den andra artikeln handlar om Huey Long och Franklin Roosevelt.

LONG ÄR DET STORA namnet i staten Louisianas politik. För närvarande är Earl Long statens guvernör, Russell Long är dess representant i förbundsstaten. Deras vackra karriär beror främst på släktskapen med Huey Long, bror till Earl och far till Russell. Minnet av Huey Long är fortfarande en makt i Louisiana, ett namn att äkalla och förbanna; hans mausoleum i huvudstaden Baton Rouge tävlar i storlek och ståtlig het med Lincolns, hans födelsedag är statlig helgdag. Denne Huey Long är den ende nordamerikanske politiker som på fullt allvar kan sägas ha varit diktator. Vid 35 års ålder, år 1928, blev han guvernör i Louisiana, och han behärskade staten som guvernör och förbundsstaten tills han mördades av en personlig fiende i september 1935.

Huey Long var son till en jordbrukare i den övervägande av vita farmare bebodda norra delen av staten; fadern var tämligen välmående, men framställdes gärna av sonen som utfattig. Vid nitton års ålder gifte sig Huey, vid 21 tog han — trots ytterst torftig skolundervisning — en juridisk examen och praktiserade några år med framgång som advokat. Som så många andra amerikanska småstadsadvokater slog han sig på politik, valdes av det helt dominerande demokratiska partiet till mindre befattningar och vann år 1920 en viss ryktbarhet genom en aktion för högre taxering av ett telefonbolags inkomster. Vid trettio års ålder tävlade han för första gången utan framgång om guvernörsposten. Den politiska linje han sedan ständigt följde var redan klar; den innebar ingenting nytt, men drevs med ovanlig skicklighet och lidelse. Huey Long var de fattiga böndernas beskyddare mot kapitalisterna, monopolisterna, korruptionen och fördärvet i det rika och syndiga New Orleans. Han liknade i ett berömt tal Louisianas folk vid Longfellowns Evangeline, som förgäves väntar på sin älskade. "Var är de skolor som ni har väntat på för era barn och som aldrig kommit? Var är de vägar som ni givit pengar för att få byggda, men som aldrig blir färdiga? Var är de institutioner som behövs för de sjuka och vanföra? Evangeline grät bittra tårar i sin förtvivlan. Men hennes tårar varade blott ett liv. Edra tårar har flutit under generationer. Giv mig en möjlighet att torka dessa tårar."

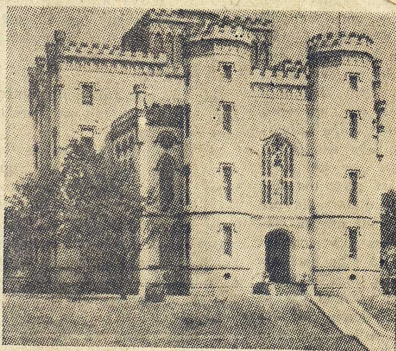

Huey Long: På bilden ovan vid 35 års ålder som nybliven guvernör 1928, till höger 1935, det år han mördades.

hans sentimentala och oformliga haranger passade väl den publik av "fattiga vita" som han värdade till. Long var också slagfärdig och skojig, kunde snabbt växla mellan gråtmildhet, ilska och skämt och verkade i sin mångsidiga ytlighet som idealtypen för en andra klass amerikansk politiker, en korsning av lustigkurre vid bardisken och domedagspredikant i bönhuset. Med framgången och den därmed förenade ökade spritkonsumtionen blev han alltmera storslagen i alla riktningar, mera känslsam, mera grovkornig, mera tarvligt festlig i utfall och historier. "När jag ljuger i valtal ljuger jag rejält; vad tidningarna än skriver, tror 90 procent av folket på vad jag säger", lär han ha yttrat i ett ögonblick av uppriktighet och lust att chockera. Så fulländades denna blandning av Babbitt och Hitler.

År 1928 blev Huey Long guvernör, och efter hand lyckades han forma en stor och lydlig majoritet i representationen. Redan 1930 valdes han till förbundsstaten, men under en tid kombinerade han — en enastående sak — denna post med guvernörsposten, och sedan styrde han Louisiana genom en hantlangare, som formellt innehade guvernörsplassen. Long bröt med alla amerikanska regler och traditioner om maktindelning. Som guvernör och senator infann han sig i Louisianas legislatur, dirigerade sittande eller stående i representanthuset eller senaten kamrarnas förhandlingar, begränsade debatten till ett minimum och lät sina trogna rösta igenom regeringsförslagen på löpande band. Den ekonomiska krisen ökade det missnöje som han byggde på, d

Varken då eller senare förkunnade Long någon socialism; mera reflekterade åskådningar förblev alltid främmande för denne djupt obildade man. Men det fanns något äkta och gripande i hans känsla för de vanlottade, och

Till vänster Louisianas gamla Capitolium, byggt 1842, till höger det nya Capitolium som Huey Long lät uppföra 1932. Bilderna är hämtade ur hans självbiografi "Every Man a King".

— HUEY LONG

Roosevelts "nya giv", dels för att bemästra arbetslösheten, men dels också för att på lång sikt höja produktion och levnadsstandard. Det var en dyr politik. Louisianas statsutgifter blev i förhållande till "nationalinkomsten" de största i USA. Till stor del anskaffades pengarna genom statslån och hårdare beskattning av de stora bo-

stärkte hans makt och gjorde alltmer drastiska åtgärder till praktisk politik. Det var samma situation, samma tid som förde Hitler till makten i Tyskland, gjorde Franklin Roosevelt till USA:s ledare och möjliggjorde en stor köp-handel i vårt stillsamma land.

Longs år 1933 publicerade självbiografi, slarvigt hopkommen och illa skriven, heter "Every Man a King". Varje man skulle, det var hans valspråk, "vara en kung", men "ingen skulle bära en krona" — därför kallades Long kungsfiskaren, "the kingsfisher", och Warrens kända roman om Long heter "All the King's Men". Den vackra frasen och tanken var inte en uppfinning av Long, utan ett sammandrag av en passage i William Bryans ståtliga tal på demokraternas partikonvent i Chicago 1896. Det är odiskutabelt att Long genomförde många och stora reformer för att förbättra de fattigas, särskilt de fattiga böndernas, läge och för att uppnå mera av reell jämlikhet bland de vita i det efterblivna och av bolag och finansmän trängda Louisiana. Vagar, sjukhus och skolor byggdes i snabb takt, den obligatoriska skolundervisningen blev en realitet, skolbarnen fick fria skolböcker, hälsovården blev, för det stora flertalet, billigare och effektivare. Delvis föregrep Long Franklin

lagen, medan en rad direkta och indirekta skatter, som drabbade gemene man, nedskrevs eller bortogs. Men det blev allt svårare att klara budgeten utan att också generellt öka skattetrycket.

Det är på grund av sådana reformer som många människor i Louisiana ännu talar om Huey Longs tid med hänförelse. "Long byggde det sjukhuset, den skolan, den bron", det talar man om med stolthet; det är också snarare med stolthet än med irritation som samma människor erinrar sig Longs skryt och påfågelslater, hans begär att göra alla byggnader så praktfulla att de skulle bli äreminnen över upphovsmannen. Det är samma hållning som vi överallt efter tusen, hundra eller tio år möter inför döda eller fallna härskares yttre storverk; i Tyskland får man nöja sig med att tala om autostradorna, eftersom husen är sönderbombade.

Som socialreformator var Long en förstörd amerikansk boss, som tar väl hand om sina klienter på statens och de rikares bekostnad.

Som politisk ledare gick han längre. Han upprättade en diktatur, en cesarisk demokrati. Inte så att han drog sig tillbaka i cesarisk stolthet och ensamhet. Han förblev en folklig man, som pratade, skojade och söp med alla välsinnade och gärna även med andra; han liknade mera Christjev än Stalir, Hitler och Mussolini, han blef liksom dagens ryske härskare, ett slags ondsint rotarian, med allt av enkel fryntlighet som hör till genren. Det avgörande var att han systematiskt utbyggde och förkansade sin egen maktställning. Tusentals nya ämbeten inrättades, de besattes med Longs hejdukar, som måste betala ranson till partikassan. Alla tjänstemän, statliga och lokala, ned till chaufförer och portvakter, blev beroende av en kommission som Long kontrollerade. Vallagen ändrades så att Longs män fick total kontroll över röstregistrering och rösträkning. De företag som inte betalade till Long och inte annonserade i hans tidningar visste att de fick det besvärligt. Pressfriheten blev "i princip" obesuren, men legala annonser gick bara till lokal tidningar, och för många småtidningar var de legala annonserna skillnaden mellan framgång och ruin. Long fick genom statsanslag en livvakt (Hueys kosacker) som år från år växte i antal. De med kulsprutepistoler beväpnade män som omgav Long kunde inte hindra att han mördades med ett enda skott, men en halv minut senare var mördarens kropp genomborrad av 61 kulor.

Hodding Carter, nu tidningschef i Greenville, Mississippi, och sydstatsliberalernas kanske främste talesman, var vid denna tid redaktör för en liten tidning i Louisiana. Han skriver i en memoarbok: Long "talade för syften som vi, unga män och kvinnor i Louisiana, hade drömt om i de dagar då man drömde, men hans röst var rösten av en man som förstör själarna, och för några av oss var det pris han begärde och fick alldeles för högt för något som vi kunde vilja bjuda".

För nära tjugi år sedan läste jag en analys av Louisianas politik under ett äldre skede: Roger Shugg, "Origins of Class Struggle in Louisiana 1840—1875". Shugg visade att under och i stort sett efter slaveritiden Louisiana, trots den formella demokratin bland de vita, behärskades av en kombination med plantageägare på landsbygden och affärsmän i New Orleans som huvudsakliga intressenter. Medlen för detta överklassvälde var dels det övertag som naturligt tillkommer rikedom och bildningen, dels korruption, en del rösträttsbegränsningar, valkretsgeometri, överrepresentation för vissa områden i legislaturen.

I ett för två år sedan utgivet arbete ("Huey Long's Louisiana, State Politics 1920—1952") fullföljer professor Allan Sindler samma tankegång. Louisianas statspolitik

och de förmögnare grupperna i New Orleans har — delvis med samma medel som för hundra år sedan — vetat att skaffa sig ett oproportionerligt inflytande. Småbrukarna, på Longs tid en tredjedel av befolkningen, de anställda och arbetarna har gjort sig relativt litet gällande; katolikerna, fransktalarna — drygt 40 procent av den vita befolkningen — har varit särskilt politiskt likgiltiga. Huey Longs rörelse och diktatur blir från denna synpunkt delvis ett de fattiga vitas uppror mot en traditionell regim. Det bör betonas att Long inte — till skillnad från åtskilliga andra sydstatsdemagoger — begagnade rashetsen som politiskt vapen; han kom själv från ett område där negrerna var fåtaliga och tycks inte ha haft något större intresse — vare sig i den ena eller andra riktningen — för rasfrågan.

Säkert finns det något riktigt och väsentligt i Sindlers tolkning. Men även andra synpunkter har betydelse. Det har talats om Longs uppstigande och diktatur som ett latinamerikanskt inslag i det anglosaxiska Amerika, och något ligger det väl i den tanken; den franska och katolska befolkningen — i relativt hög grad tillgänglig för protestanten Longs propaganda — har stått litet vid sidan om amerikansk demokrati och amerikansk livsstil. Mera tillfälliga förhållanden, särskilt den ekonomiska krisen, ökade Longs möjligheter. Och man får inte heller glömma att kungsfiskaren, som han själv brukade säga, var "sui generis", var något för sig, att denna blandning av idealism, självförtroende, egoism, charm och fräckhet är sällsynt även i politiken.

HERBERT TINGSTEN

förblev länge, söker han visa, i hög grad bestämd av de nyss berörda grupperna. Negrerna har sedan 1898 — utom under de allra senaste åren — saknat rösträtt, varför alltså en tredjedel av befolkningen (drygt två miljoner på Longs tid) stått helt utanför politiken. De välställda lantbrukarna